

Sygn. akt II CSK 487/20

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa Ł.Ś.
przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w G.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 stycznia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 7 maja 2020 r., sygn. akt I ACa 870/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Szczecinie na rzecz radcy prawnego M. K. wynagrodzenie w kwocie 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi Ł.Ś. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda Ł. Ś. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 7 maja 2020 r., sygn. akt I ACa 870/19 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżący oparł przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Według skarżącego nieważność postępowania jest wynikiem naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 oraz art. 378 § 1 k.p.c., gdyż Sąd pierwszej instancji pozbawił go możliwości obrony swych praw w wyniku zaniechania doprowadzenia go na rozprawy, podczas których byli przesłuchiwanie świadkowie i zaniechał udzielenia przed rozprawą informacji o odmowie doprowadzenia go na wyznaczone rozprawy z jednoczesnym wezwaniem do pisemnego przedstawienia pytań do świadków, jak też braku informacji kiedy mają być przesłuchiwanie poszczególni świadkowie oraz wskutek niewyznaczenia rozprawy apelacyjnej przed Sądem drugiej instancji pomimo wniosku powoda.

W art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. normującym przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej z powodu nieważności postępowania, chodzi o nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji, a nie także przed sądem pierwszej instancji. Nieważność postępowania przed sądem drugiej instancji Sąd Najwyższy bierze pod rozagę z urzędu, niezależnie od podniesionych w tej materii podstaw kasacyjnych, co wynika z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Kontrola kasacyjna dokonywana przez Sąd Najwyższy obejmuje stosowanie prawa przez sąd drugiej instancji i z tej przyczyny Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę kasacyjną, nie może w ramach bezpośredniej kontroli kasacyjnej badać kwestii ważności postępowania przed sądem pierwszej instancji. Badanie takie, mające charakter pośredni, jest natomiast możliwe, gdy skarżący w skardze kasacyjnej podniósł zarzut naruszenia art. 386 § 2 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2017 r., I CSK 59/17, nie publ.). Skarżący w podstawach skargi kasacyjnej taki zarzut podniósł, jednak w ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, gdy twierdzi, że postępowanie przed sądem pierwszej instancji jest dotknięte nieważnością, nie może powoływać się na podstawę z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., lecz ewentualnie na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej z uwagi na oczywiste naruszenie przez sąd drugiej instancji prawa procesowego, tj. art. 386 § 2 k.p.c.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi, ze względu na kwalifikowaną postać naruszenia prawa

materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W orzecznictwie, na gruncie art. 379 pkt 5 k.p.c., zostało już wyjaśnione, że pozbawienie możliwości obrony swych praw zachodzi, jeżeli z powodu wadliwości procesowych sądu lub strony przeciwnej, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów kodeksu postępowania cywilnego, których nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji, strona nie mogła, wbrew swej woli, brać i nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2020 r., I PK 249/18, nie publ. i przywołane w uzasadnieniu orzecznictwo).

Sąd drugiej instancji badał zarzut powoda, że w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji został pozbawiony możliwości obrony swych praw, czemu dał szczegółowo wyraz w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku. Zwrócił uwagę, że powód, odbywający karę pozbawienia wolności, brał udział w rozprawie poprzedzającej bezpośrednio wydanie wyroku oraz składał wówczas zeznania. Dodać trzeba, że na tej rozprawie Sąd pierwszej instancji oddalił wnioski dowodowe powoda, w tym o ponowne przesłuchanie świadków, pouczając go o możliwości złożenia zastrzeżenia do protokołu, z czego skorzystał (k. 413 - 414). O terminie wcześniejszych rozpraw powód był zawiadamiany, jak również przesyłano mu, na jego wniosek, akta w celu zapoznania się z nimi, a ponadto sąd przysyłał mu na żądanie odpisy z tych akt. W konsekwencji brak podstaw do przyjęcia, że Sąd pierwszej instancji dopuścił się tego rodzaju uchybień mających wpływ na realizację przez powoda praw procesowych, które skutkowałyby nieważnością, o której stanowi art. 379 pkt 5 k.p.c.

Jeżeli zaś chodzi o podstawę przyjęcia skargi kasacyjnej opartą na nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji, to w związku z tym, iż apelacja została wniesiona po 7 listopada 2019 r., miał zastosowanie art. 374 k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469). W apelacji, ani w odpowiedzi na apelację nie został zawarty wniosek o przeprowadzenie rozprawy. Wprawdzie po wniesieniu apelacji, w kolejnym piśmie procesowym, powód wnosił o doprowadzenie go na rozprawę, ale tego rodzaju wniosek nie może być traktowany jako złożony w apelacji. W takim przypadku ma zastosowanie zd. 1 art. 374 k.p.c., a to oznacza, że rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym nie może być traktowane jako nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji (skoro to właśnie w apelacji nie został zawarty stosowny wniosek, jak tego wymaga zd. 2 art. 374 k.p.c.). Strona może wówczas ewentualnie podnosić zarzut naruszenia art. 374 zd. 1 k.p.c. wskazując, że zachodziła konieczność rozpoznania sprawy na rozprawie, ale powinna wykazać, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Należy też nadmienić, że przepisy kodeksu postępowania cywilnego (a także przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz. U. poz. 1141) nie nakładają na sąd obowiązku pouczenia stron o możliwości zawarcia w apelacji wniosku o rozpoznanie sprawy na rozprawie, tak jak, w odniesieniu do apelacji wniesionych przed 7 listopada 2019 r. art. 15zzs³ ust. 1 i 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374 ze zm.), w brzmieniu nadanym nowelą z dnia 14 maja 2020 r. (Dz. U. poz. 875). Natomiast wyprowadzanie takiego obowiązku z ogólnego przepisu art. 5 k.p.c. mogłoby oznaczać jedynie, że strona wskazując na naruszenie tego przepisu powinna wykazać, że naruszenie art. 5 k.p.c. w zw. z art. 374 k.p.c., w tym przypadku, mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W żadnym razie nie można jednak wyprowadzić tezy, że takie naruszenie art. 5 k.p.c. w zw. z art. 374 k.p.c., skutkuje automatycznie nieważnością postępowania. Wskazać też trzeba,

że znowelizowane przepisy kodeksu postępowania cywilnego wspomnianą wyżej ustawą, przewidują także w określonych wypadkach rozpoznanie sprawy przez sąd pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnym; w takim przypadku rozpoznanie na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, gdy strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy (art. 148¹ § 1 i 2 k.p.c.). W art. 205² k.p.c., odnoszącym się do postępowania pierwszo-instancyjnego, nie ma przewidzianego pouczenia w kwestii złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym.

Nadmienić należy, że w świetle art. 327 § 2 i 4 k.p.c. w wersji obowiązującej od 7 listopada 2019 r. pouczenie strony, która nie jest zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie obejmuje uprawnienia do złożenia wniosku w apelacji o rozpoznanie sprawy na rozprawie. Przepis ten stanowi o warunkach środka zaskarżenia (czyli jego wymogów formalnych) oraz terminu i sposobu jego wniesienia. Z kolei pouczenie, o którym mowa w art. 373¹ k.p.c. nie odnosi się do apelującego.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. oraz art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (j. t. Dz. U. z 2020 r., poz. 762). Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej § 8 ust. 1 pkt 26 w zw. § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2016 r. poz. 1668).

Z kolei o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej orzeczono na podstawie art. 22³ ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 75) w zw. z § 14 ust. 1 pkt 26 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez

Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jedn. tekst Dz. U. z 2019, poz. 68).

as]

jw